

SEKSUALINĖS PRIEVARTOS PASIKARTOJIMAS PER KARTAS: MOTINŲ PATIRTIES ĮTAKA

Dr. Neringa Grigutytė

SEKSUALINĖ PRIEVARTA VAIKYSTĖJE

- Tyrimais nustatyta, kad kas trečia moteris ir kas šeštas vyras yra patyrę seksualinę prievartą vaikystėje (Briere, 2002).
- 40 - 60 procentų seksualinę prievartą patyrusių vaikų pasireiškia trumpalaikiai ir ilgalaikiai padariniai: emociniai, kognityviniai, fiziniai ir elgesio sutrikimai.
- Iki 79 procentų moterų, kurios vaikystėje patyrė seksualinę prievartą, suaugus pakartotinai patiria seksualinę prievartą (Kaltman, 2005).

SEKSUALINĖS PRIEVARTOS „PERDAVIMAS“

- Seksualinės prievartos trauma kitoms kartoms dažniausiai perduodama moteriškąja linija.
- 22 - 42 procentai seksualinę prievartą patyrusių vaikų motinos taip pat yra patyrusios seksualinę prievartą (Leifer, 2004; Paredes, 2001).
- Motinos patirta seksualinė prievarta 3,6 karto padidina tikimybę, jog dukra taip pat patirs seksualinę prievartą. Jei motinos, patyrusios seksualinę prievartą, vartoja narkotikus ar alkoholį, rizika, kad dukra patirs seksualinę prievartą, padidėja 24 kartus (McCloskey, 2000).

SEKSUALINĘ PRIEVARTĄ PATYRUSIŲ PAAUGLIŲ MERGINŲ TRAUMOS ĮVEIKOS IR MOTINOS KOMPLEKSO SĄSAJŲ TYRIMAS

- Tyrime analizuotas motinos vaidmuo įveikiant seksualinės prievartos traumą paauglystėje.
- Remtasi modeliu apie tris tarpusavyje sąveikaujančius psichinio funkcionavimo lygmenis – faktinį, elgesio/išgyvenimų ir gelminį.
- Dalyvavo 112 paauglių merginų nuo 13 iki 17 metų ir jų motinos.
- Trečdalis motinų, kurių dukros yra nukentėjusios nuo seksualinės prievartos (n=33), pačios yra patyrusios seksualinę prievartą.

SEKSUALINĘ PRIEVARTĄ PATYRUSIŲ PAAUGLIŲ MERGINŲ TRAUMOS ĮVEIKOS IR MOTINOS KOMPLEKSO SĄSAJŲ TYRIMAS

- Seksualinę prievartą patyrusios paauglės merginos ir jų motinos tarpusavio santykius vertina blogiau nei lyginamosios grupės merginos ir jų motinos.
- Motinos, kurios yra patyrusios seksualinę prievartą, tarpusavio santykius su seksualinę prievartą patyrusiomis dukromis vertina prasčiau, palyginti su motinomis, kurios pačios nėra patyrusios seksualinės prievartos.
- Prastesnis paauglių merginų santykių su motina vertinimas yra susijęs su labiau išreikštais emociniais ir elgesio sunkumais, ypač su pykčiu ir depresija.

MOTINŲ CHARAKTERISTIKOS, KURIOS GALI PAVEIKTI SEKSUALINĖS PRIEVARTOS PERDAVIMĄ BŪSIMOMS KARTOMS

- sunkiau randa ryšį su savo vaikais,
- kelia vaikams amžiaus neatitinkančius reikalavimus,
- nepajėgia užtikrinti struktūros ir disciplinos,
- negeba suformuoti aiškių elgesio lūkesčių vaikams,
- yra mažiau priimančios ir labiau kaltinančios vaikus,
- mažiau palaiko savo vaikus, kai šie patiria seksualinę prievartą,
- yra nepatenkintos savimi kaip motinomis,
- turi sunkumų atlikdamos motiniškas funkcijas, formuojant vaikų lyties tapatumą, išlaikant meilės ir disciplinos pusiausvyrą (Leifer, 2004).

PROCESAI, KURIAIS AIŠKINAMAS SEKSUALINĖS PRIEVARTOS TRAUMOS PERDAVIMAS PER KARTAS

- Nekalbėjimas/slaptumas,
- Trauminis prieraišumas
- Socialinis išmokymas
- Naudojami gynybiniai mechanizmai

ANALITINĖS PSICHOLOGIJOS TEORIJA

- Analitinės psichologijos teorijoje gelminės asmens struktūros aprašomos naudojant komplekso sąvoką:
- **Kompleksas** – struktūrinis sąmonės darinys, kurį sudaro archetipinis pagrindas ir santykių su reikšmingais žmonėmis vidinių reprezentacijų, vaizdinių, minčių, jausmų, atsiminimų, impulsų, kūno reakcijų telkinys, nuspalvintas tam tikru afektu ir turintis savo specifinę energiją.
- **Motinos kompleksas** – vidinė psichinė struktūra, integruojanti archetipinį motinos vaizdinį ir santykių su motina patirtį, kai įvairaus turinio asociacijos - vaizdiniai, pojūčiai, jausmai, prisiminimai, mintys, kūno reakcijos ir kt. – yra nuspalvintos tam tikru afektu ir įgyja savo specifinę energiją.

TEIGIAMAS MOTINOS KOMPLEKSAS

- Kai nuo kūdikystės vaikas jaučia, kad yra norimas, priimamas, apsaugotas, mylimas, jo poreikiai yra patenkinami, formuojasi pozityvus motinos kompleksas, kyla pasitikėjimas ir noras gyventi.
- Optimaliai vaiko raidai būtina, kad motina atliktų savo funkcijas ir reaguotų į vaiko poreikius. Tai suteikia savo vertės pajautimą ir pasitikėjimą bei gerą santykį su aplinka, kitais žmonėmis, santykį su savo vidiniu pasauliu ir savo kūnu.
- Asmuo jaučia, kad jis yra geras, o gyvenimas yra teisingas.

NEIGIAMAS MOTINOS KOMPLEKSAS

- Kai vaiko poreikiai yra nepatenkinami, jis yra atmetamas, formuojasi neigiamas savęs ir pasaulio vaizdas, vaikas jaučiasi nevertas ir nesaugus.
- Santykių su motina patirtis sąlygoja vaiko lūkestį, kad ir pasaulis su juo elgsis taip, kaip elgėsi motina.
- Susiformavęs motinos kompleksas iškreipia būdą, kuriuo yra suvokiamas pasaulis, ir todėl šie negatyvūs lūkesčiai dažniausiai pasitvirtina.

NEIGIAMO MOTINOS KOMPLEKSO SAŠAJOS SU SEKSUALINĖS PRIEVARTOS PADARINIAIS

- Jausmas, jog negali niekuo pasitikėti.
- Bejėgiškumo ir kontrolės praradimo jausmas - kitų poreikiai yra svarbesni.
- Prastesnis emocijų diferencijavimas ir savireguliacija.
- Nerimo, kaltės ir gėdos jausmai.
- Apsunkintas santykis su savo kūnu: negebama pilnai džiaugtis kūnu, gyvybingumu, maistu, seksualumu. Kūno poreikiai nėra suvokiami kaip normalūs, sunku atsiverti intymumui.

SEKSUALINĘ PRIEVARTĄ PATYRUSIŲ PAAUGLIŲ MERGYNŲ TRAUMOS ĮVEIKOS IR MOTINOS KOMPLEKSO SĄSAJŲ TYRIMAS

- Seksualinę prievartą patyrusių paauglių merginų neigiamas motinos kompleksas yra susijęs su intensyvesne traumos simptomatika, ypač su sutrikusia emocine raida – emocijų diferenciacija ir reguliacija.
- Nepakankama motinos komplekso diferenciacija gali turėti įtakos tam, kad seksualinės prievartos patirtis bus:
  - neatskleista
  - apribotos traumos įveikos galimybės
  - patiriami sunkumai priimant pagalbą

SEKSUALINĘ PRIEVARTĄ PATYRUSIŲ PAAUGLIŲ MERGINŲ TRAUMOS ĮVEIKOS IR MOTINOS KOMPLEKSO SĄSAJŲ TYRIMAS

Paauglių merginų seksualinės prievartos patirtis ir traumos įveika gali būti susijusi su jų motinų seksualinės prievartos išgyvenimu, jei:

- a) motinų seksualinės prievartos trauma yra neįveikta ir nuneigta;
- b) motinos nerealizuoja motiniškų funkcijų reaguojant į dukrų poreikius;
- c) dukrų vidinės struktūros nepakankamai diferencijuotos, o motinos komplekse vyrauja neigiamos santykių su motina reprezentacijos;
- d) dukros tapatindamosi su motinomis nesąmoningai perima disfunkcinius santykių modelius.

Neperdirbta prievartos trauma gali turėti įtakos traumos pasikartojimui per kartas, kai:

- a) motinos reaguoja į savo trauminius išgyvenimus ir nėra pajėgios tinkamai atlikti motiniškų funkcijų bei atliepti dukrų, patyrusių seksualinę prievartą, poreikių;
- b) dukros besitapatindamos su motinomis nesąmoningai perima disfunkcinius santykių modelius.